

covenc-me gitar sobre lo llit, e sobtosament --- adormí'm, no pas en la forma *acostumada*, mas en aquella que malalts o famejants *solen* dormir; estant axí, a mi aparec --- un hom ---», BMetge (*Somni* I, *NCL.*, 1.16).

Soler és un dels sis casos únics en què en català s'ha conservat fins avui l'infinitiu en *-èr* (or. *-é*, bal. *-é*, occidental *-é(r)*): *haver, poder, voler, saber, valer, soler*, amb gerundi en *-ent*, diferenciat de l'adj.-participi en *-ént* (*valènt/valént, sabènt/sabént*) i diferenciat de *-int* de la 3.ª conjug.; també es diferencien de la 3.ª per l'impf. Ind. en *-eva* a Ribagorça (on la 3.ª conjug. és en *-iva*): allí hi ha encara l'antic verb *querer*, que els fa companyia, i el verb *soler* hi resta viu: a Castissent, p. ex. anoto (impf. 3) *soléva, podeva, quereva* (1957). Amb vida més o menys esmortuïda, resta conegut i fins usat poc o molt, a tots els dominis dialectals; no hi són rares com sol passar en semblants casos les construccions anacolútiques: un val., parlant d'avencs que es troben en el terme em deia «en *sol* haver alguna» 'se n'hi sol trobar algun' (Benimeli, 1963).

Com a verb auxiliar, i com a verb fort que era des del llatí (passat *solūit*, part. *solūtus*), tenia, i en part va mantenir, formes de conjugació forta i més aviat anòmala. Subj. Impf. *solgués, -essen*: «--- lo batiem --- li escopien --- él se meravellava per què l'escarnien totz enaxí, com él en molt gran honor lo *solguessen* aver», *VidesR*, 20r1.

Més extraordinària havia encara estat la primera persona de l'indicatiu present, que com a evolució fonètica del ll. *sōlēō* va donar *suelh* en oc. ant.; i així mateix, amb la reducció del diftong, que és regular en català, fou *sull* en la nostra llengua antiga (forma paral·lela a *jo vull, tull, mull, cull*, enfront de *vol, tol, moll, collir* etc.); que no trigà molt a quedar antiquada però encara la trobem, potser a causa del model italià, en la trad. cat. del *Decam.* (amb grafia icesta): «estant la nit en oració, axí com me *suy* estar (tos)temps IV, § 2, 241.20 (l'it.: «si come io mi *soglio* star sempre» ed. 1961, 261.12); i de nou: «yo volria que vosaltres me véssu entre doctors, com *sull* estar» VIII, § 9, 491.8 (= *soglio* stare); en el conservador llenguatge poètic d'Ausiàs: «car si algun delit m'acost, / de fet aquell me lunye tost, / un altre'n vull, / car mon sentiment no l'acull / a rebre'l, axí com fer *sull*: / d'on pás avant / e tots los delits vaig cercant / ---» (CXXVII, 32).

Des de llavors ja devia estar substituïda aquesta forma per la normalitzada *solc*: per més que avui és verb usat bastant defectivament (arraconat més i més pel seu contrincant *acostumar*, cf. supra la distinció que hi fa BMetge), si avui s'usa en primera persona es diu *solc* en cat. central,¹ i també a Mall. segons el *DAG.*; aquí i a Men. (*AlcM*) junt amb un curiós i més anòmal *solec*, pron. *solák* (*AlcM*). «—I no me diu cap mentida? / —No en mancava altra, que un jai / que està per finir la vida, / mentís, a la descosida: / jo no en *solec* dir cap mai», PdAPenya, *Po. Pop.*, p. 90. Cf. l'antic *córrac* o *correc*, i tot el grup de fets verbals que estudia a *LleuresC*, 324, § 54b, a, car aquí també és concebible que havent-hi *ob-solētus, ob-solescere* vagi

coexistir-hi un perfet *solēvi* etc.

El punt de partida degué ser en el pf. 3, 1, *solc* *SOLUIT, SOLUI*, que en general fou la forma comuna en cat. i oc. ant. D'acord amb el caràcter excepcional del verb, en llengua d'oc sembla haver-hi hagut també un pf. *sol* (en lloc de *solc*), evolució de *SOL(UI)T*, comparable a la que és típica del fr. antic (*volt* pf./*vuelt* pres.); fet poc estudiat, que es nota en els grans *romans* occitans: «jairà sola, freja e veilla, / e cil a cui hom *sol* portar / de nuçz las rosas al lumtar, / per so qu'al matin las trobès, / non trobarà qui la toquès», *Flamenca*, 6279 (i novament v. 6428); «Taulat / --- deman er lo cap del mes, / que'l deg far l'engarda pojar / batent, con él *sol* de me far», *Jaufré*, v. 10926 (ben traduït «comme l'avait accoutumé de me faire», Nelly-Lavaud); «fui l'autrier ab ma donzela / aissí denant vós, per mostrar / lo gran mal qu'aquest mi *sol* far / --- sens neguna forfaitura / qu'eu, séiner, de ren non l'avia; / mais per so car ieu non volia / a él mon cors abandonar», «séiner, esta donna es venguda / aissí, denant vos, per mostrar / la gran forsa que li *sol* far / un cavallier, a mot gran tort / que la guerejava per mort», ib. vv. 10130, 10120.

DERIV.: *Sòlit* 'acostumat' [1477], d'ús rar i antiquat: «acompanyaren lo dit senyor a la Seu, per prestar lo jurament acostumat, ab las *sòlitas* protestacions fetas per lo venerable síndic de la present ciutat» c. 1540 (*Ardits* IV, 32); *insòlit* [Belv.], molt més usat *insòlitàment*.

Insolent, pres de l'adjectiu ll. *insōlens, -ēntis*, 'desacostumat', 'desmesurat, excessiu', 'insolent, desvergonyit' [*DTo*. 1647: «i. o *superbo*: insolens, arrogans»]; d'un romanço que cantaven els voluntaris catalans (a qui s'havia donat cínicament l'esperança de recuperar Ross. i Cerdanya lliurats a l'absolutisme francès pels reis madrilenys com a preu de la seva ajuda Ss. XVII-XVIII, quan, fi de 1793, els enviaven a «guanyar la victòria / als francesos *insolents*»), reco. per Pau Piferer a Er, alta Cerdanya, l'any 1848 (MilàF, *Romllo.*, 140); *insolència* [*DTo*. 1647: «supèrbia»]: «dia 7 de abril de 1767 --- se trageren de Barcelona, a la tarde, ab la major ignomínia y *insolència* --- als pobres Jesuïtas de aquest col·legi de Betlem», B. d. Maldà (*Excurs.*, 166). *Insolentment, insolentíssim* [Belv.]. *Insolentarse* [Lab.].

Obsolet [P. Fabra cap a 1910; *DOrt.* 1917], 'antiquat' (llenguatge), *+obsolescent* 'que s'està antiquant', dels ll. *obsolere, -solitus, obsolescere, -escens*, id.; *+obsolescència*.

¹ Més vulgar o popular *solo*: «aquells infants que al so de las cantadas --- s'adormian --- jo, que'ls acompanyava en sas joguinas allavors, no *solo* acompanyar-los-hi ara, pus anyoro aquelles vespres», que encara que ho vagi escriure Verdager no em sembla forma recomanable, car observem que això ho féu el 1868, quan encara només era un fadrinet pasívool (Inèd. Casac. I, 112).

Soler subst., *solera*, V. *sòl* i *sol* m. *Solèrcia, solert*, V. *solemne* (A) *soles*, V. *sol* adj. *Solet*, V. *sol* m. i